

Zgodovinski časopis

HISTORICAL REVIEW

ZČ | Ljubljana | 78 | 2024 | št. 3-4 (170) | str. 263–512

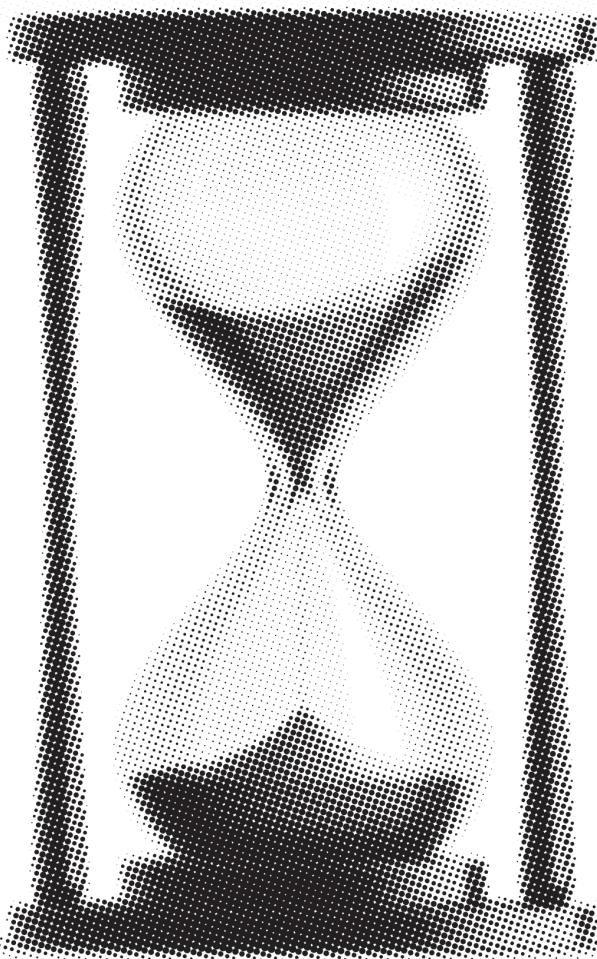

Robin Dolar, *Zgodovina skozi periodizacijo: pojem pozne predmodernosti* • Neva Makuc, *Prva habsburško-beneška vojna in dnevnik Leonarda Amasea iz obdobja 1508–1510* • Nina Ošep, *Gospodarsko poslovanje škofa Tomaža Hrena s podložniki gospostva Gornji* • Jan Lhoták, *Burghership and honorary burghership in the Habsburg monarchy 1848–1918. Honorary categories or conflictual political fields?* • Jan Bernot, *Boj za šolo na Travi. O nacionalni diferenciaciji na obrobju Kočevske v zadnjih desetletjih 19. stoletja* • Janez Mlinar, *Tone Smolej, Ljudmila Štrekelj, pozabljena prva slovenska doktorica zgodovine* • Gašper Gabrijelčič, *The Origins of U.S. Bilateral Foreign Assistance. The Marshall Plan – A Benchmark for Contemporary U.S. Foreign Aid?*

Zgodovinski časopis

HISTORICAL REVIEW

ZČ | Ljubljana | 78 | 2024 | št. 3-4 (170) | str. 263–512

Izdaja
ZVEZA ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE
Ljubljana

GLASILO ZVEZE ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Mednarodni uredniški odbor: dr. Kornelija Ajlec (SI), dr. Tina Bahovec (SI),
dr. Bojan Balkovec (SI) (tehnični urednik), dr. Rajko Bratož (SI),
dr. Ernst Bruckmüller (AT), dr. Liliana Ferrari (IT), dr. Ivo Goldstein (HR),
dr. Žarko Lazarevič (SI), dr. Dušan Mlacović (SI) (namestnik odgovornega
urednika), dr. Božo Repe (SI), dr. Franc Rozman (SI), Janez Stergar (SI),
dr. Imre Szilágyi (H), dr. Peter Štih (SI) (odgovorni urednik), dr. Marta
Verginella (SI), dr. Peter Vodopivec (SI), dr. Marija Wakounig (AT)

Za vsebino prispevkov so odgovorni avtorji, prav tako morajo poskrbeti za avtorske pravice za objavljeno slikovno in drugo gradivo, v kolikor je to potrebno. Ponatis člankov in slik je mogoč samo z dovoljenjem uredništva in navedbo vira.

Redakcija tega zvezka je bila zaključena 15. november 2024.

Oblikovanje in oprema: Vesna Vidmar

Sedež uredništva in uprave: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani,
Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenija, tel.: (01) 241-1200,
e-pošta: info@zgodovinskicasopis.si; <http://www.zgodovinskicasopis.si>

Letna naročnina: za leto/letnik 2024: za nečlane in zavode 32 €, za društvene člane 24 €,
za društvene člane – upokoјence 18 €, za društvene člane – študente 12 €.
Cena tega zvezka v prosti prodaji je 16 € (z vključenim DDV).

Naročnina za tujino znaša za ustanove 45 €, za posameznike 35 €
in za študente 25 €.

Plačuje se na transakcijski račun: SI 56020 1 000 12083935
Zveza Zgodovinskih društev Slovenije, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana,
Slovenija
Nova Ljubljanska banka, d.d., Trg Republike 2, 1520 Ljubljana LJBASI2X

Sofinancirajo: Publikacija izhaja s finančno pomočjo Javne agencije za raziskovalno
dejavnost RS

Prelom: ABO grafika d.o.o. – zanjo Igor Kogelnik

Tisk: ABO grafika d.o.o., Ljubljana, december 2024

Naklada: 500 izvodov

Zgodovinski časopis je evidentiran v naslednjih mednarodnih podatkovnih
bazah: Scopus, European Reference Index for the Humanities (ERIH),
Historical Abstracts, International Bibliography of the Social Sciences,
ABC CLIO, America: History and Life, Bibliography of the History of Art,
Ulrich's Periodicals Directory, Russian Academy of Sciences Bibliographies.

<http://www.zgodovinskicasopis.si>
info@zgodovinskicasopis.si

ISSN 0350-5774	
UDK	949.712(05)
UDC	

BULLETIN OF THE HISTORICAL ASSOCIATION OF SLOVENIA (HAS)

International Editorial Board: Kornelija Ajlec, PhD, (SI), Tina Bahovec, PhD, (SI), Bojan Balkovec, PhD, (SI) (Technical Editor), Rajko Bratož, PhD, (SI), Ernst Bruckmüller, PhD, (AT), Liliana Ferrari, PhD, (IT), Ivo Goldstein, PhD, (HR), Žarko Lazarević, PhD, (SI), Dušan Mlacović, PhD, (SI) (Deputy Editor-in-Charge), Božo Repe, PhD, (SI), Franc Rozman, PhD, (SI), Janez Stergar (SI), Imre Szilágyi, PhD, (H), Peter Štih, PhD, (SI) (Editor-in-Chief), Marta Verginella, PhD, (SI), Peter Vodopivec, PhD, (SI), Marija Wakounig, PhD, (AT)

The authors are responsible for the contents of their articles, they must also secure copyrights for the published photographs and figures when necessary. Reprints of articles, photographs, and graphic material are only allowed with explicit permission of the editorial office and must be cited as sources.

The editing of this issue was completed on November 15, 2024.

Design: Vesna Vidmar

Headquarters and Mailing Address: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenia, phone: +386 1 241-1200, e-mail: info@zgodovinskicasopis.si; <http://www.zgodovinskicasopis.si>

Annual Subscription Fee (for 2024): non-members and institutions 32 €, HAS members 24 €, retired HAS members 18 €, student HAS members 12 €.

Price: 16 € (VAT included).

Subscription Fee: foreign institutions 45 €, individual subscription 35 €, student subscription 25 €
Transaction Account Number: SI 56020 1 000 12083935
Zveza Zgodovinskih društev Slovenije, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana,
Nova Ljubljanska banka, d.d., Trg Republike 2,
1520 Ljubljana LJBASI2X

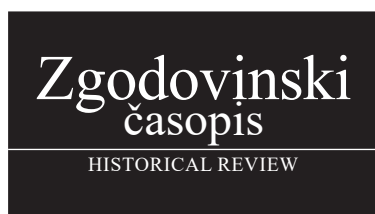
Co-Financed by: Slovenian Research Agency

Printed by: ABO grafika d.o.o., Ljubljana, December 2024

Print Run: 500 copies

Historical Review is included in the following international databases: Scopus, European Reference Index for the Humanities (ERIH), Historical Abstracts, International Bibliography of the Social Sciences, ABC CLIO, America: History and Life, Bibliography of the History of Art, Ulrich's Periodicals Directory, Russian Academy of Sciences Bibliographies.

<http://www.zgodovinskicasopis.si>
info@zgodovinskicasopis.si

ISSN 0350-5774	
UDK	949.712(05)
UDC	

Razprave – Studies

- Robin **Dolar**, Zgodovina skozi periodizacijo:
 pojem pozne predmodernosti270–326
 History Through the Lens of Periodization: The Concept of Late
 Premodernity
- Neva **Makuc**, Prva habsburško-beneška vojna in dnevnik
 Leonarda Amasea iz obdobja 1508–1510328–342
 The First Habsburg-Venetian War and Leonardo Amaseo's
 Diary from 1508–1510
- Nina **Ošep**, Gospodarsko poslovanje škofa Tomaža Hrena s podložniki
 gospostva Gornji Grad344–375
 Land surveyor's relief: The influence of cadastral surveys
 on the execution of the land relief in Carniola
- Jan **Lhoták**, Burghership and honorary burghership in
 the Habsburg monarchy 1848–1918.
 Honorary categories or conflictual political fields?376–402
 Meščanstvo in častno meščanstvo v habsburški monarhiji 1848–1918.
 Častne kategorije ali polja političnih konfliktov?
- Jan **Bernot**, Boj za šolo na Travi. O nacionalni diferenciaciji na obrobju
 Kočevske v zadnjih desetletjih 19. stoletja404–420
 Struggle for a School at Trava. On National Differentiation
 on the Outskirts of the Gottschee Region in the Final Decades
 of the 19th Century
- Janez **Mlinar**, Tone **Smolej**, Ljudmila Štrekelj, pozabljena
 prva slovenska doktorica zgodovine422–439
 Ljudmila Štrekelj, the Forgotten First Slovenian Woman
 with a Doctorate in History
- Gašper **Gabrijelčič**, The Origins of U.S. Bilateral Foreign Assistance.
 The Marshall Plan – A Benchmark for Contemporary
 U.S. Foreign Aid?440–469
 Začetki bilateralne zunanje pomoči ZDA.
 Marshallov načrt – zlati standard za sodobno zunanjo pomoč?

Zapisi – Notes

Rok Stergar , Walter Lukan, zgodovinar dunajske šole (ob njegovi osemdesetletnici)	472–477
Walter Lukan, a historian of the Vienna School, on the occasion of his 80th birthday.	

Jubileji – Anniversaries

95 let dr. Eme Umek (Andrej Nared)	480–483
On the Occasion of Dr Ema Umek's 95th Birthday	

Ocene in poročila – Reviews and Reports

Herwig Wolfram, Rimsko cesarstvo in njegovi Germani: pripoved o izvoru in prihodu (Rok Ribič)	486–489
Lilijana Žnidaršič Golec, Metoda Kokole (ur.), Jurij Slatkonja (1456–1522): od Kranjske do Dunaja (Janez Höfler) ...	490–494
Darja Mihelič, Obzorje duha Istranov zgodnjega novega veka. Popis zapuščine premožnega meščana (1599) (Ignacij Voje)	495–497
Sergije Dimitrijević, Tuji kapital v gospodarstvu bivše Jugoslavije (Neven Borak)	498–500
Janez Mulec, Življenjska pot matematika Iva Laha (Željko Oset)	501–502

* * *

Navodila avtorjem prispevkov za Zgodovinski časopis	504–507
Instructions for Authors	
Letno kazalo Zgodovinskega časopisa 78, 2024	508–512
Annual Content of Zgodovinski časopis – Historical Review 78, 2024	

Razprave

Janez Mlinar, Tone Smolej Ljudmila Štrekelj, pozabljena prva slovenska doktorica zgodovine

MLINAR, Janez, dr., izredni profesor, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. SI-1000 Ljubljana, Aškerčeva 2, janez.mlinar@ff.uni-lj.si,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9975-3675>

SMOLEJ, Tone, dr., redni profesor, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. SI-1000 Ljubljana, Aškerčeva 2, tone.smolej@ff.uni-lj.si,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8544-2198>

Ljudmila Štrekelj, pozabljena prva slovenska doktorica zgodovine

Zgodovinski časopis, Ljubljana 78/2024, št. 3-4, str. 422–439, 67. cit.

1.01 izvorni znanstveni članek: jezik Sn. (En., Sn., En.)

Razprava opozarja na Ljudmilo Štrekelj, prvo Slovenko, ki je dosegla doktorati s področja zgodovinskih znanosti. Po opravljeni maturi na realni gimnaziji se je 1913 vpisala na študij zgodovine in geografije in ga poleti 1918 uspešno zaključila z disertacijo o gospostvu Ojstrica v Savinski dolini. Predelano disertacijo je objavila v Časopisu za zgodovino in narodopisje. Za razliko od večine tedanjih izobraženk se Ljudmila Štrekelj po doktoratu ni več javno udeleževala. O razlogih za tako odločitev lahko zgolj ugibamo, zdi pa se, da je šlo za zavestno osebno odločitev.

Ključne besede: Štrekelj Ljudmila, slovenske zgodovinarke, doktorice znanosti, Štrekelj Karel, Strmšek Pavel

MLINAR, Janez, PhD, assoc. prof., University of Ljubljana, Faculty of Arts. SI-1000 Ljubljana, Aškerčeva 2, janez.mlinar@ff.uni-lj.si,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9975-3675>

SMOLEJ, Tone, PhD, full prof., University of Ljubljana, Faculty of Arts. SI-1000 Ljubljana, Aškerčeva 2, tone.smolej@ff.uni-lj.si,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8544-2198>

Ljudmila Štrekelj, the Forgotten First Slovenian Woman with a Doctorate in History

Zgodovinski časopis (Historical Review), Ljubljana 78/2024, No. 3–4, pp. 422–439, 67 notes

Language: Sn. (En., Sn., En.)

The treatise highlights Ljudmila Štrekelj, the first Slovenian woman with a PhD in Historical Sciences. Having passed the matura exam and completed the Realgymnasium, she enrolled in history and geography study courses in 1913 and completed them successfully with a thesis on the Ojstrica seigneurie in the Savinja Valley in the summer of 1918. She published a redacted version of her thesis in the Review for History and Ethnography. Unlike the majority of educated women of the period, Ljudmila Štrekelj did not work in public after having obtained her PhD. We can only speculate about the reasons for this decision; however, it appears to have been a conscious and personal one.

Keywords: Štrekelj Ljudmila, Slovenian historians, Slovenian PhDs, Štrekelj Karel, Strmšek Pavel

Uvod

Vprašanju družbene vloge žensk na Slovenskem in procesu njihove emancipacije, ki se je z majhnimi koraki začejala v drugi polovici 19. stoletja, je bilo v zadnjih dveh desetletjih posvečenih več študij in razprav.¹ V njih se kot glavni element družbenega uveljavljanja kaže predvsem možnost dostopanja žensk do izobrazbe, na katero se navezujeta njihova ekonomska samostojnost in družbena neodvisnost. Formalna izobrazba je bila pogosto prvi pogoj, da se je posameznica podala na trnovo pot družbenega uveljavljanja in samouresničevanja. Pri tem je morala premagati vrsto institucionaliziranih ovir, ki jih je vzpostavljala in perpetuirala okosteneli izobraževalni sistem.²

Vrata univerzitetnega študija so se ženskam začela odpirati šele v šestdesetih letih 19. stoletja. Univerza v Zürichu je prve študentke pripustila k predavanjem leta 1863, njej je pet let kasneje sledila univerza v Bernu. Francoske univerze so svoja vrata odprle leta 1868, postopoma pa so jim sledile tudi druge države. Od leta 1870 je bil ženskam študij omogočen na Švedskem, od leta 1873 v Angliji, po letu 1875 pa še na Finskem, Danskem in Nizozemskem. Leto kasneje sta jim vpis na univerze dovolili Italija in Belgija, njima pa so nato sledile še Norveška (1882), Grčija (1890), Škotska (1892) in celo Turčija (1894).³ Avstro-ogrska monarhija je podobno kot nekatere druge dežele v Nemškem rajhu zaostajala v tem razvoju. Na filozofske fakultete avstrijskih univerz so se ženske lahko vpisovale od leta 1897, na medicino in farmacijo od leta 1900, na pravo pa šele od leta 1919.⁴

¹ Od slovenskih projektov velja izpostaviti zlasti dva. Projekt *Pozabljena polovica* si je z inovativnim pristopom biografskega prikaza zadal za nalogo iztrgati pozabi posamezne ženske, ki so bile pomembne za razvoj in družbeno življenje na Slovenskem. Rezultat projekta je bil zbornik s portreti 129 posameznic, ki so s svojimi dejanji in osebnostjo držo zaznamovale drugo polovico 19. stoletja in 20. stoletje. Podoben metodološki pristop biografskega prikazovanja je bil izbran tudi pri obravnavanju posameznic, ki so kot intelektualke oblikovale začetke posameznih znanstvenih ved. Prim. Šelih in dr. (ur.). *Pozabljena polovica*; Kramberger in dr. (ur.), *Frauen, die studieren, sind gefährlich*.

² Prim. Brehmer, Simon (ur.). *Geschichte der Frauenbildung*, v katerem so problemi izobraževanja žensk osvetljeni po posamezni časovnih epohah od konca antike do sodobnosti. Ugotovitve zbornika se nanašajo sicer na Avstrijo, glede na zgodovinske okoliščine pa v dobršni meri veljajo tudi za slovenski prostor.

³ Cindrič, *Študentke s Kranjske*, str. 64; Žunkovič, *Das Frauenstudium*, str. 17.

⁴ Schuster, *Ihrer Inscription*, str. 18. Prim. tudi Žunkovič, *Das Frauenstudium*, str. 16–17, Cindrič, *Študentke s Kranjske*, 65–66.

Možnosti, ki so se odprle s spremenjeno zakonodajo, so kmalu začele izkoriščati tudi ženske iz slovenskih dežel monarhije. Redke so si lahko privoščile študij v tujini, pri čemer je bila odločilna podpora družine. Zofka Kveder je bila tako zaradi finančne stiske že po nekaj mesecih prisiljena opustiti leta 1899 začetni študij na univerzi v Bernu.⁵ Po drugi strani je ravno podpora družine omogočila, da sta obe sestri Jenko, tako Eleonora kot tudi mlajša Ana, dosegli doktorski naziv. Prva je leta 1907 doktorirala iz medicine v Petrogradu,⁶ Ana pa je na filozofski fakulteti praške univerze leta 1911 obranila disertacijo iz kemije.⁷ Po odprtju avstrijskih univerz so se Slovenke večinoma odločale za študij na Dunaju⁸ ali v Gradcu,⁹ nekaj let kasneje pa se je kot možna destinacija začela uveljavljati tudi Praga.¹⁰ Ker je bil dostop do filozofske fakultete najlažji, ne preseneča, da so se ženske v glavnem odločale za tiste naravoslovne in humanistične študije, ki jih je ponujala ta fakulteta. Cindrič ugotavlja, da je od 31 rednih in izrednih študentk iz Kranjske, ki so bile med letoma 1897 in 1918 vpisane na dunajsko univerzo, več kot 80 % izbralo študij na filozofski fakulteti. Podobno velja tudi za druge univerze.¹¹

Študij zgodovine ni bila najpogostejša izbira študentk. Za prvo Slovenko, ki je študij zgodovine končala z doktoratom, je veljala Melitta Pivec. Dunajski univerzi je predložila disertacijo o pokristjanjevanju in cerkveni organizaciji v vzhodnih Alpah od 4. do 10. stoletja (*Christianisierung und kirchliche Organisation in den östlichen Alpenländer vom 4. bis 10. Jahrhundert*) in bila po uspešno opravljenih rigorozih julija 1919 promovirana za doktorico filozofije. Njena zgodba je že bolj impresivna, ker se je v naslednjih letih kljub zaposlitvi kot bibliotekarka odločila za specializacijo iz gospodarske zgodovine. Štipendija francoske vlade ji je omogočila bivanje in raziskovanje v Parizu. Svoje ugotovitve je strnila v *La vie économique des Provinces Illyriennes (1809–1813)*, ki jo je dopolnila s kritičnim pregledom dotedanje bibliografije. Z disertacijo, ki velja za temeljno delo o gospodarskem življenju v dobi Napoleonove kontinentalne zapore, je leta 1931 na Sorboni dosegla svoj drugi doktorat.¹² Raziskave v okviru projekta o slovenskih doktorandkah in doktorandih na graški univerzi do konca prve svetovne vojne pa so pokazale, da je Melitto Pivec za nekaj mesecev prehitela Ljudmila Štrekelj. Razlog, da je Štreklejeva ostajala neopažena, tiči v dejstvu, da je prva leta ob vpisu na univerzo kot materni jezik navajala nemščino, zagotovo pa je k temu pripomogel tudi umik v družinsko zasebnost po poroki s slavistom Pavlom Strmškom. Pričujoča razprava poskuša opozoriti na njen dosežek, ga ovrednotiti in umestiti v širši kontekst.

⁵ Mihurko Poniž, *Zofka Kveder*, 155.

⁶ Melik, *Eleonora Jenko Groyer*, str. 162–163.

⁷ Perdih, *Ana Štěrba-Böhm*, 39–55; Gantar Godina, *Žensko znanstveno delo*, str. 162–163.

⁸ Cindrič, *Študentke s Kranjske*, zlasti str. 71–77; Žunkovič, *Frauenstudium*, 24–29.

⁹ Heppner, *Studentinnen*, str. 119–121.

¹⁰ Gantar Godina, *Žensko znanstveno delo*, str. 155–174.

¹¹ Cindrič, *Študentke s Kranjske*, 67–69. Za Prago prim. tudi Gantar Godina, *Žensko znanstveno delo*, 159–160.

¹² Milenković, *Melitta Pivec-Stele*, 293–297; Žigon, *Melitta Pivec-Stele*, str. 131–170.

Družina Štrekelj

Po disertaciji o fonologiji narečja na goriškem Krasu (*Phonologie des Görzer Mittelkarstidialektes*) pri Francu Miklošiču ter opravljenih rigoroznih iz slovanske filologije in filozofije je bil leta 1884 Karel Štrekelj na dunajski univerzi promoviran za doktorja filozofije. Rajši kot suplenturo na gimnaziji v Pazinu je sprejel mesto domačega učitelja pri grofici Colloredo-Mannsfeld, vdovi nekdanjega poljedelskega ministra v vladah Adolfa Auersperga in Karla von Stremayrja. Poučevati je moral štiri kontese, stare od deset do sedemnajst let, v navadnih šolskih predmetih, starejšo pa v literarni zgodovini in poetiki. Rodbina je zime preživljala na Dunaju, sicer pa je bivala na svojem posestvu Dobriš na Češkem.¹³ V čudovitem rokokojskem gradu s francoskim parkom je spoznal mlado angleško guvernanto Harriett Reeves, s katero se je kmalu poročil. Očitno se je začel učiti tudi angleščine, saj mu je dunajski anglist Jakob Schipper pozneje izstavil potrdilo, da jezik dovolj obvlada, da lahko vsebinsko presoja vsak tekst.¹⁴ Leta 1886 se je Štrekelj habilitiral za privatnega docenta za slovansko filologijo in v naslednjih letih na dunajski filozofski fakulteti med drugim predaval o bolgarski in ruski ljudski epiki, slovanski etnologiji in slovanski ljudski etimologiji. Imel je tudi predavanja o slovenskih narodnih pesmih (*slovenische Volkslied*), saj je tedaj začel urejati *Slovenske narodne pesmi*. Štrekelj, ki je vmes postal tudi urednik slovenske izdaje Državnega zakonika, pa v letnem semestru 1893 ni najavil predavanj. Soproga Harriett mu je 9. januarja 1893 po prvorojenki Mariji rodila še hčerko Ljudmilo. Ime je dobila po zavetnici Češke. Matija Murko mu je že hotel čestitati, a je vmes izvedel, da se ženi slabo godi.¹⁵ Po tednu dni je Harriett umrla v štiriintridesetem letu.¹⁶ »Prijeteljsko sočutje« mu je ob ženini smrti izrekel pesnik Josip Stritar, Vatroslav Oblak pa mu je zagotovil, da z njim čuti ta hudi udarec in da v takem primeru nekoliko pomore le čas.¹⁷ Štrekelj je nato v *Slovenskem narodu* objavil naslednjo zahvalo: »Vsem svojim slovenskim prijateljem in znancem, kateri so mi ob smrti moje nepozabne žene [...] izrazili svoje sočutje o ti prebritki izgubi ter me tolažili v ti nesreči, izrekam v svojem in svojih dveh otročičev imenu najprisrčnejšo zahvalo. Prosim jih, naj se tudi v molitvi spominjajo njene duše«.¹⁸ Štrekelj je bil dejansko zelo veren katolik in redno je zahajal v cerkev molit za pokojno ženo, tu pa je nekoč spoznal svojo drugo soprogo Afro Ludwig, guvernanto z Bavarskega.¹⁹ Po Oblakovi smrti je bil jeseni 1896 imenovan na Univerzi v Gradcu za izrednega profesorja za slovansko filologijo s posebnim ozirom na slovenski jezik in literaturo. Družina se je preselila v štajersko prestolnico. Na graški filozofski fakulteti je Štrekelj na prelomu stoletja kot prvi v univerzitetni zgodovini o slovenski književnosti predaval v slovenskem

¹³ Kropelj, *Karel Štrekelj*, str. 29.

¹⁴ Univerzitetna knjižnica Maribor (v nadaljevanju UKM), *Štrekljeva zapuščina*, rkp. 229.

¹⁵ UKM, *Štrekljeva zapuščina*, Matija Murko, Pismo K. Štreklju, 16. 1. 1893, prepis.

¹⁶ Sterbefälle. *Neuigheits Welt-Blatt* (21. 1. 1893), str. 4.

¹⁷ UKM, *Štrekljeva zapuščina*, Josip Stritar, Pismo K. Štreklju, 16. 1. 1893; Vatroslav Oblak, Pismo K. Štreklju, 17. 1. 1884. prepis.

¹⁸ Zahvala. *Slovenski narod* 26/17 (21. 1. 1893), str. 6.

¹⁹ Murko, *Spomini*, str. 134.

jeziku (kurzi »Zgodovina slovenskega slovstva«, SS 1899–SS 1901, SS 1904, SS 1905, SS 1909). Pozneje je v slovenščini predaval tudi historično gramatiko. Ko pa je leta 1908 postal redni profesor, je slovenska predavanja povsem opustil.

Že Matija Murko, Štrekljev predstojnik na graški slavistiki, je zapisal domnevo, da Štrekelj najverjetneje s svojima hčerama ni govoril slovensko. To naj bi bil tudi razlog, da ni imel slovenske gospodinjske pomočnice. Hčerki Marijo in Ljudmilo naj bi želel vzgojiti na »nemški podlagi«, o čemer naj bi pričali tudi v osebni zapuščini ohranjeni nemško-slovenski slovarčki, namenjeni za pouk hčera.²⁰ Tovrstna praksa ne bi predstavljala izjeme med tedanjo slovensko inteligenco. Tudi največji slovenski pesnik tega časa Josip Stritar s sinom ni govoril slovensko ali ga pošiljal k slovenskim sorodnikom, saj ga je želel vzgojiti v dunajskega kozmopolita, kar mu je tudi uspelo. Po doktoratu se je Josef Milan Stritar leta 1899 zaposlil na dunajski Hochschule für Bodenkultur, kjer je sčasoma postal redni profesor kemije in predstojnik tamkajšnjega kemijskega inštituta.²¹ Drugačno pa je bilo stališče Matije Murka, ki v Gradcu ni imel slovenskih predavanj, a je z otroki vedno govoril slovensko, za nemščino pa so imeli doma posebno pomočnico.²² Čeprav je prvi dve leti ob vpisu v višji semester Ljudmila Štrekelj kot materni jezik redno navajala nemščino, ki je bila očitno občevalni jezik v družini, so v družini tudi po očetovi smrti ohranjali veliko naklonjenost do slovenščine. Kljub svojemu nemškemu poreklu je vdova Afra, ki je s svojima pastorkama stkala pristen materinski odnos, po smrti Karla Štreklja želela imeti ob sebi slovensko gospodinjsko pomočnico. V začetku leta 1913 je tako v hišo prišla Lojzka Grajfoner iz Selc pri Lenartu v Slovenskih goricah in pri Afri ostala vse do njene smrti.²³

Šolanje

Leta 1905 je Ljudmila vstopila v deklinški licej (*Mädchen-Lyzeum*) v Gradcu, ki je imel več kot tridesetletno tradicijo in je bil prvi takšen zavod v monarhiji.²⁴ Na liceju, ki je bil namenjen pridobitvi zgolj splošne izobrazbe in je trajal samo šest let, niso poučevali latinščine in grščine.²⁵ Ker pa licejska matura po šestih letih ni bila enakovredna gimnazijski, ki je bila potrebna za vpis na univerzo, je bilo sčasoma treba poiskati rešitev. Ker ministrstvo leta 1909 še ni bilo naklonjeno preobrazbi licejev v reformirane realne gimnazije, so v Gradcu sklenili, da lahko dekleta z licejsko maturo šolanje nadaljujejo na dvoletnem nadaljevalnem študiju v okviru programa realne gimnazije, ki bi služil kot priprava na dodatno polnovredno maturo.²⁶ Ljudmila je 10. julija 1911 opravila licejsko maturo, nato pa je šolanje

²⁰ Murko, *Spomini*, str. 133.

²¹ [b. a.], *100 Jahre Hochschule*, str. 83 in 178–180.

²² [b. a.], *100 Jahre Hochschule*, str. 134.

²³ Strmšek, Naša Lojzka, *Naš dom, priloga časopisa Ženski svet*, 9 (1933), junij 1933, str. 46.

²⁴ O razvoju ženskega šolstva v Avstriji prim. Friedrich, »*Ein Paradies ist uns verschlossen ...*«.

²⁵ Simon, *Frauenbildung*, str. 10.

²⁶ Simon, *Frauenbildung*, str. 15.

nadaljevala na dvoletnem nadaljevalnem programu. Poleti 1912 je družino zadela nova tragedija, saj je za vodenico umrl komaj triinpetdesetletni oče Karel Štrekelj,²⁷ ki je zapustil dve siroti. Leto dni pozneje je Ljudmila opravila še maturo na realni gimnaziji in tako izpolnila formalne pogoje za vpis na Univerzo v Gradcu, kjer je sicer že več hčera univerzitetnih profesorjev uspešno končalo študij, kot na primer Oktavia Rollett, hčerka Alexandra Rolletta, profesorja psihologije in histologije,²⁸ ali pa Mathilde Uhlirz, hči znanega avstrijskega zgodovinarja Karla Uhlirza.²⁹

Univerzitetni študij

Jeseni 1913 se je Ljudmila Štrekelj kot redna slušateljica uspešno vpisala na graško univerzo ter začela obiskovati predavanja iz zgodovine in geografije.³⁰ Kot njen skrbnik je v vpisnicah nastopal njen stric Franc Štrekelj, višji carinski inšpektor v pokoju, iz Trsta. Iz povsem ženskega okolja je Ljudmila prišla na institucijo z izrazito moško prevlado. Graška univerza je v sedemdesetih letih 19. stoletja zgolj za kratek čas priprla svoja vrata za ženske slušateljice in jim dovoljevala obiskovanje posameznih predavanj v obliki hospitacij.³¹ Potrebno je bilo še več kot dve desetletji, da so jeseni 1897 tudi ženskam dovolili vpisovati se na univerzo. V zimskem semestru 1897/98 se je tako vpisalo prvih pet izrednih študentk, že naslednje leto pa se je Seraphine Puchleitner, potem ko ji je pri 27 letih uspelo opraviti maturitetni izpit, inkskribirala kot prva redna študentka.³² Delež žensk med rednimi slušatelji se je zlasti na Filozofski fakulteti v naslednjih letih relativno hitro povečeval ter v generaciji Ljudmile Štrekelj prvič presegel 15 odstotkov. V zimskem semestru 1913/14 je bila Ljudmila tako ena od triintridesetih rednih slušateljic na filozofski fakulteti.³³ Ker ni opravila klasične mature, je morala v skladu z ministrskim odlokom iz maja 1909 v času študija opraviti še dopolnilni izpit (*Ergänzungsprüfung*). Izbrala je grščino in izpit uspešno opravila julija 1915 ob koncu četrtega semestra, s čimer je izpolnila še zadnji formalni pogoj za redni študij.³⁴

Seznam izbranih predavanj, navedenih v vpisnici, nakazuje, da ob vpisu v prvi semester Ljudmila Štrekelj še ni imela povsem izoblikovanega študijskega interesa.

²⁷ *Grazer Volksblatt* 45/305 (9. 7. 1912), str. 9.

²⁸ Oktavia Rollet je kot prva ženska v Gradcu izvajala splošno zdravniško prakso in kot prva ženska v Avstriji dosegla sekundariat. Prim. Aigner, *Zur Patientenfrequenz*, str. 79–82.

²⁹ Höf flechner, *Mathilde Uhlirz*, str. 196–209.

³⁰ Avtorja se zahvaljujeta dr. Andreasu Golobu z graškega univerzitetnega arhiva, da jima je v času pandemije posredoval *Nationale* Ljudmile Štrekelj.

³¹ Schuster, *Ihrer Inscription*, str. 25–31.

³² Schuster, *Ihrer Inscription*, str. 36–37. O Seraphine Puchleitner prim. [o. A.] *Puchleitner*, str. 2614; Aigner, *Seraphine Puchleitner*, str. 119–122.

³³ V zimskem semestru 13/14 je poleg 33 rednih slušateljic Filozofsko fakulteto obiskovalo še 38 izrednih slušateljic in 28 hospitantk. Od skupno 454 študentov je filozofsko fakulteto obiskovalo 99 žensk, kar predstavlja 21,8-odstotni delež. Na drugih fakultetah je bil v omenjenem semestru delež žensk bistveno nižji in ni nikjer presegel treh odstotkov. Prim. Kernbauer, *Statistik*, str. 183 in 188.

³⁴ Archiv der Universität Graz (v nadaljevanju AUG), *personalna mapa z doktorskimi akti št. 993, Doktoratakt, Lebenslauf*.

Tako nabor profesorjev kot predmetov je bil zelo širok in je zaobsegal različna časovna in vsebinska področja.³⁵ Pri Walterju Schmidu je tako poslušala arheološka predavanja (*Norikum und Illyrien. Grundzüge der römischen Siedlungsarchäologie Österreichs*), pri Loserthu vsebine iz srednjeveške zgodovine (*Allgemeine Geschichte im Zeitalter der deutschen Oberherrlichkeit*), pri von Srbiku tematiko s konca 17. in začetka 18. stoletja (*Geschichte Europas im Zeitalter Ludwigs XIV.*) ter pri Kaserju vprašanja iz sodobne zgodovine (*Geschichte der jüngsten Vergangenheit*). Ob njih je izbrala še Uhlirzeva predavanja iz ustavne (*Ausgewählte Abschnitte aus der österreichischen Verfassungsgeschichte*) ter Mellova iz upravne zgodovine (*Ausgewählte Kapitel aus der österreichischen Verwaltungsgeschichte*). Na geografiji je poslušala Siegerja (*Wirtschaftsgeographie*), od pedagoških predmetov pa Martinaka (*Psychologische und logische Grundlagen der Unterrichtslehre*) in Hertleja (*Einführung in die Krankenpflege*). Podobno širok nabor predmetov je Ljudmila Štrekelj izbrala tudi v drugem semestru. Ob Bauerju (*Das römische Reich unter Augustus und seinen Nachfolger*) in Schmidu (*Die Kulturkreise der jüngeren Steinzeit*) je poslušala še Losertha (*Allgemeine Geschichte des späteren Mittelalters, Historisches Seminar*), Kaserja (*Das Zeitalter der Reformation, Historische Übungen*), von Srbika (*Humanismus und Renaissance, Deutsches Wirtschaftsleben im 17. und 18. Jahrhundert*) ter ponovno Siegerja (*Geographie der österreichischen Alpenländer, Geographische Übungen*) in Martinaka (*Allgemeine Methodik des Mittelschulunterrichts*). Ob njih je poslušala še Eberstallerja (*Schulhygiene für Lehramtskandidaten*). V tretjem semestru se je nabor njenih predmetov dokončno zožil. Deloma gre to pripisati izoblikovanju študijskega interesa, predvsem pa je bil nabor pogojen z dinamičnimi kadrovskimi spremembami, ki jih je Zgodovinski seminar Univerze v Gradcu doživel leta 1914. Marca tega leta je najprej umrl Uhlirz, maja pa je bil na univerzo v Chernowitzu v Bukovini (danes Černovci v Ukrajini)) za rednega profesorja obče zgodovine (*Allgemeine Geschichte*) poklican še Kurt Kaser. Uhlirza je naslednje leto nasledil Raimund Friedrich Kaindl,³⁶ Kaserja pa je šele aprila 1916 nadomestil Heinrich von Srbik, ki je do tedaj v Gradcu deloval zgolj kot *extraordinarius* za zgodovino srednjega veka.³⁷ V zimskem semestru 1914/15 so v historičnem seminarju tako poleg treh rednih profesorjev (Bauer, Loserth, Cuntz) delovali še von Srbik in Mell kot izredna profesorja ter Peisker kot privatni docent.³⁸ V letnem semestru 1915, ko Peisker in Mell nista izvajala predavanj, so tako študentje lahko izbirali le med štirimi predavatelji.³⁹ Do zaključka študija je Štrekljeva na zgodovini več ali manj poslušala predavanja le še pri treh profesorjih.⁴⁰ Do njegovega odhoda na Dunaj, kamor je bil poklican leta 1916, je

³⁵ V vpisnih listih (*die Nationale*) so ob osnovnih osebnih podatkih in maternem jeziku navedena tudi predavanja, ki jih je v posameznem semestru obiskoval dotični študent. Glede splošnih značilnosti tega vira prim. Heppener, *Die Nationale*, str. 155–159.

³⁶ Höflechner, *Das Fach »Geschichte«*, str. 190–191.

³⁷ Höflechner, *Das Fach »Geschichte«*, str. 283 in str. 420.

³⁸ *Verzeichnis der Vorlesungen*. Graz, WS 1914/15, str. 30–31.

³⁹ *Verzeichnis der Vorlesungen*. Graz, SS 1915, str. 30–31.

⁴⁰ V letnem semestru 1915 je na primer obiskovala zgolj Siegerjeva in Bauerje predavanja, na germanistiki pa je poslušala še Seufferta (*Deutsche Literatur des 19. Jahrhunderts*).

redno poslušala vsa Bauerjeva predavanja iz grške zgodovine – v letnem semestru 1917 ga je nasledil Rudolf von Scala, tako da je v svojem zadnjem semestru na univerzi poslušala tudi njegova predavanja o grškem in rimskem zgodovinopisju (*Geschichtschreibung der Griechen und Römer*) – ter Loserthova predavanja iz srednjeveške zgodovine. Ko je poleti 1915 Uhlirza nasledil karpatski Nemeč Kaindl, ki je v Gradec prišel iz Univerze Franca Jožefa v Černovcih, je redno obiskovala tudi njegova predavanja. Na geografiji je poslušala izključno Siegerja. Ker je očitno sprva razmišljala o pedagoškem poklicu, je do letnega semestra 1916 obiskovala tudi pedagoška predavanja pri Martinaku ter ob koncu šestega semestra opravila pedagoški predizpit.⁴¹ V zadnjih dveh semestrih je obiskovala še filozofska predavanja pri Meinongu (*Über Wahrheit und Wahrscheinlichkeit, Allgemeine Wertheorie, Elemente der Ethik*) in Spitzerju (*Geschichte der Philosophie*). Kdaj se je Ljudmila odločila, da bo študij zaključila z doktorsko disertacijo, ni jasno.⁴² Enako lahko zgolj ugibamo o morebitnem vplivu Pavla Strmška, njenega bodočega moža, na to odločitev. S Strmškom, ki je novembra 1915 doktoriral iz slavistike, je do tega časa že stkala tesno prijateljstvo in verjetno je ravno v njunem zaupnem odnosu treba iskati razloge, da je Ljudmila Štrekelj od letnega semestra 1916 kot materni jezik v vpisnico redno začela namesto nemščine vpisovati slovenščino.

Doktorat in objava

Decembra 1917 je Ljudmila Štrekelj zaprosila profesorski kolegij Filozofske fakultete graške univerze za pristop k doktorskim rigorozom ter ob potrebnih dokazilih predložila tudi doktorsko disertacijo z naslovom »*Ein Beitrag zur Geschichte des Sanntales. Die Herrschaft von Osterwitz*«. Kaj je Štrekljevo vodilo pri izbiri izrazito lokalne zgodovinske teme, ni jasno. V prijavi ali v uvodu k disertaciji svojih vzgibov ni natančneje pojasnila. S prostorom Savinjske doline družina Štrekelj ni bila povezana. Karel Štrekelj je izviral iz Goriške, mati je bila Angležinja. Zdi se, da v Savinjski dolini niso imeli niti sorodnikov, saj se še danes tam priimek Štrekelj ne pojavlja. Njeno otroštvo in mladost sta bila več ali manj vezana na Dunaj, po očetovem imenovanju za izrednega profesorja na Univerzi Karla in Franca leta 1896 pa na Gradec. Da ni bila natančneje seznanjena z lokalno topografijo, ki bi jo lahko spoznala ob morebitnih osebnih obiskih in bivanju v Savinjski dolini, nakazuje tudi dejstvo, da je mikrolokacijo srednjeveškega gradu Ojstrica napačno postavljala na vrh hriba Krvavica (*Bluthägel*), namesto na nekoliko nižjo toda lažje dostopno vzpetino s pomenljivim imenom Stari grad (*Alter Burg*). O njenih motivih za izbiro tematike lahko zgolj ugibamo. Mogoče je na izbiro vplival že omenjeni Pavel Strmšnik, ki je izhajal iz širšega zaledja Savinjske doline. Toda kljub temu bi bila izbira še vedno presenetljiva. Na širšem območju Savinjske doline je na-

⁴¹ AUG, *personalna mapa z doktorskimi akti št. 993, Doktoratakt, Lebenslauf*.

⁴² Izbor predmetov, ki jih je obiskovala na fakulteti sicer z ničimer ne nakazuje, da je Štrekljeva gojila raziskovalne ambicije, saj z izjemo prvega semestra, ko je pri Mellu poslušala *Ausgewählte Kapitel aus der österreichischen Verwaltungsgeschichte*, ni vpisovala predavanj z vsebinami iz arhivistike ali pomožnih zgodovinskih ved.

mreč kar nekaj gospodarsko, upravno in politično pomembnejših gospostev, ki bi bili tako po kvaliteti kot strukturi virov primernejši in zanimivejši za znanstveno obdelavo. Izpostaviti velja Laško, Žalec ali samo mesto Celje. O vplivu zgodbe o Veroniki Deseniški, ki je v največji meri prispevala k prepoznavnosti gradu Ojstrica in ki jo Štrekljeva bežno omenja v uvodu svoje naloge, lahko zgolj špekuliramo.⁴³

Disertacijo je Štrekljeva vsebinsko zastavila zelo široko – z današnjega vidika pravzaprav preširoko – in poskušala v njej zaobjeti časovni lok od antike pa vse do konca 19. stoletja.⁴⁴ Kratkemu poglavju o sledih rimske oblasti v okolici Ojstrice (*Die Römer im späteren Bezirke von Osterwitz*) je sledilo poglavje o zgodnjerednjeveški zgodovini, v katerem je poskušala rekonstruirati čas frankovske vladavine in oblasti grofa Viljema iz Brež (*Osterwitz vor dem Auftreten der Cillier Grafen*). Tretje poglavje je bilo namenjeno poznemu srednjemu veku in času grofov Celjskih (*Osterwitz unter den Freien von Saneck*). Najobsežnejši del disertacije – kar 56 od skupaj 101 strani – je namenila obdobju zgodnjega novega veka, ko je gospostvo posedovala družina Schrattenbach (*Osterwitz unter der Herrschaft der Schrattenbacher*). V njem je poskušala rekonstruirati izvor rodbine (postavlja jih na Frankovsko), zlasti pa se je posvetila odmevom reformacije na Ojstrici ter kmečkemu uporu leta 1635. Poglavje je zaključila z naštevanjem nekaterih razpršenih zgodovinskih drobcev, na katere je naletela v ohranjenem arhivskem gradivu ter z rekonstrukcijo meja ojstriškega deželskega sodišča. V zadnjem poglavju je zgolj še poimensko izpostavila nekatere lastnike gospostva v 19. stoletju (*Osterwitz nach der Herrschaft der Schrattenbacher*).

Vsebinsko doktorska naloga Ljudmile Štrekelj ni predstavljala znanstvenega presežka in do njenega pisanja sta bila kritična oba ocenjevalca. Kaindl je v kratki oceni sicer poudaril, da je disertacija spoštovanje vreden prispevek k lokalni zgodovini Štajerske, v kateri ni recipirana le dostopna literatura, ampak tudi arhivsko gradivo. Toda istočasno je izpostavil, da naloga v številnih ozirih potrebuje precejšnje izboljšave.⁴⁵ Bistveno natančnejši je bil v svojih kritičnih pripombah Heinrich von Srbik. Nalogo je označil kot pomanjkljivo tako pri rabi virov in literature kot tudi pri interpretaciji in prikazu. Izpostavil je zlasti, da avtorica ne pozna nekaterih virov, objavljenih v Jakschevi *Monumenta ducatus Carinthiae*, in Dopscheve ključne razprave o koroško-kranjskem vprašanju. Po njegovem mnenju je tudi pomanjkljivo upoštevala spremljevalne razprave k Historičnemu atlasu alpskih dežel ter opisov

⁴³ Glede na njeno navdušenje nad zgodovino antične Grčije – grščino je izbrala kot svoj dopolnilni izpit (*Ergänzungsprüfung*), do njegovega odhoda na Dunaj 1916 pa je poslušala tudi vsa Bauerjeva predavanja ter pri njem celo obiskovala *Anleitung zur griechischen Paleographie* – bi prej pričakovali, da bo Štrekljeva izbrala temo iz starogrške zgodovine. Mogoče razlog za drugačno izbiro tiči ravno v Bauerjevem odhodu. Po drugi strani je bil Bauer izrazit nasprotnik ženskega študija in vprašanje je, ali bi bila taka želja sploh uresničljiva. O Bauerjevih stališčih do ženskega študija prim. Bauer, *Die Aufgabe des Gymnasiums*, 1908.

⁴⁴ AUG, personalna mapa z doktorskimi akti št. 993, Dissertation. Dostopno tudi na <https://unipub.uni-graz.at/obvugrua/urn/urn:nbn:at:at-ubg:x2-5010?lang=en> pod napačnim naslovom *Ein Beitrag zur Geschichte des Jauntales. (sic!) Die Herrschaft von »Osterwitz«* (zadnji dostop 28. april 2021).

⁴⁵ AUG, personalna mapa z doktorskimi akti št. 993, Doktoratakt, Gutachten Kaindl.

meja štajerskih deželskih sodišč.⁴⁶ Očital ji je še nekritično povzemanje genealoških podatkov, pomanjkljivo navajanje virov in literature ter večstranske dobresedne vrinke iz prepisov in urbarjev. Von Srbik je prvi del svoje ocene zaključil z mnenjem, da je predložena disertacija primerna za tisk zgolj ob temeljiti predelavi. Ob koncu je poudaril, da kandidatki kljub vsemu dopušča pristop k rigorozom (*zu den strengen Prüfungen*) predvsem zaradi njenega truda, ki ga ni moč spregledati, ter vnetega prizadevanja, da bi svojo temo čim bolj temeljito obdelala. Zaključne besede, da se v posameznih delih naloge vedno znova do določene mere nakazuje skromna sposobnost samostojnega dela, kritičnih nastavkov ter sposobnosti zapazanja, se berejo predvsem kot opravičevanje lastne popustljivosti.⁴⁷

V začetku februarja 1918 je Ljudmila Štrekelj kljub ne najboljšim ocenam naloge pristopila k stranskemu rigorozu in ga uspešno opravila. Spitzer in dekan filozofske fakultete Heberdey sta njeno znanje ocenila kot odlično, Meinong pa z zadovoljivo. Dva meseca kasneje je opravila še glavni rigoroz, kjer so jo vsi štirje izpraševalci ocenili z oceno zadovoljivo. Slovesna promocija je sledila 11. maja 1918.⁴⁸

Naloga Ljudmile Štrekelj izkazuje v vseh ozirih znatne šibkosti. Poleg vseh vsebinskih pripomb, ki jih je naštel von Srbik, velja izpostaviti še izrazito romantično dožemanje preteklosti in njeno idealizirano poenostavljanje. Disertacijo je uvedla z verzi iz Schillerjeve tragedije *Nevesta iz Messine* (*Die Braut von Messina*), s katerimi zbor opeva minljivosti narodov in imen ter povečuje moč posameznikov.⁴⁹ V prvih vrsticah uvoda poskuša bralce pritegniti s slikovito pripovedjo o »gozdnatem vrhu (mišljena je vzpetina Krvavica), ki poslušajočemu popotniku pripovedujejo nerazumljivo zgodbo o veličastnem gradu, ki je tu nekoč zrl preko dežele, o vitezih, ki so bili tu odgojeni v bleščečih igrah in lovu, v boju in sporu. Samo v mahovju skriti ostanki zidovje šepetajo, da je tu bilo nekoč življenje.«⁵⁰ Njeno poetično izražanje zagotovo dokazuje poglobljeno poznavanje literature in prefinjeno obvladovanje nemškega jezika, primernost tovrstnih jezikovnih prijemov v znanstvenih tekstih pa je slej ko prej sporna.

Tako ocena Kaindla kot von Srbika se zdi povsem upravičena in na mestu. Kritične besede ocenjevalcev ne gre razlagati zgolj z njihovo morebitno nenaklonjenostjo do pripustitve žensk k študiju. Kaindl, čigar ocena je bila Štrekljevi bolj naklonjena, je ravno pri vprašanju žensk v zgodovinopisju zastopal izrazito konservativno stališče, medtem ko je von Srbik, ki je bil do Štrekljeve zelo kritičen, zastopal diametralno nasprotna stališča. Njuni različni pogledi so se najočitneje

⁴⁶ Jaksch je četrti zvezek *Monumenta Historica Ducatus Carinthiae*, s katerim je z objavami gradiva prišel do leta 1269 in izumrtja rodbine Spanheim, izdal leta 1906, Dopscheva razprava *Die Kärnten-Krainer Frage und die Territorialpolitik der ersten Habsburger in Österreich* je izšla leta 1899, karte deželskih sodišč za dežele Salzburg, Gornjo Avstrijo in Štajersko pa v okviru *Erläuterungen zum Historischen Atlas der österreichischen Alpenländer* leta 1917.

⁴⁷ AUG, personalna mapa z doktorskimi akti št. 993, *Doktoratakt, Gutachten von Srbik*.

⁴⁸ AUG, personalna mapa z doktorskimi akti št. 993, *Doktoratakt, Rigorosenprotokol*.

⁴⁹ »Völker verrauschen / Namen verklingen / finstre Vergessenheit / breitet die dunkelnachtenden Schwingen / über ganzen Geschlechtern aus. / Aber der Fürsten / einsame Häupter / glänzen erhellt / und Aurora berührt sie / mit den ewigen Strahlen / als die ragenden Gipfel der Welt.«

⁵⁰ AUG, personalna mapa z doktorskimi akti št. 993, *Disertation*, 4.

pokazali ob poskusu habilitacije Mathilde Uhlirz leta 1921.⁵¹ Nasprotovanje in kritičnost bi torej pričakovali predvsem od Kaindla, ne pa von Srbika.

Pripombe ocenjevalcev je Štrekljeva vzela resno in jih pri pripravi objave upoštevala. Besedilo disertacije je bistveno skrajšala, ga preoblikovala in ga opremila z nekaterimi dodatnimi opombami, ohranila pa je obsežne citate iz virov. Prevedenega v slovenščino ga je pod deloma spremenjenim naslovom *Grad Ojstrica v Savinjski dolini* še isto leto objavila v Časopisu za zgodovino in narodopisje.⁵² Zdi se, da je to tudi edina njena znanstvena objava!

Po doktoratu

Dolgo je veljalo, da je prva slovenska doktorica filozofije naravoslovka Marianne Urbas, ki je leta 1906 promovirala na graški univerzi.⁵³ Ker pa je podrobna raziskava pokazala, da je Tržačanka v rubriko maternega jezika vestno vpisovala nemščino in ni živela v slovenskem okolju, je prvenstvo pripadlo kemičarki Ani Jenko, ki je leta 1911 doktorat pridobila na Univerzi Karla in Ferdinanda v Pragi.⁵⁴ Tri leta pozneje je na Dunaju iz botanike promovirala Korošica Angela Piskernik. Vse do leta 1918 pa je trajalo, da smo dobili prvo doktorico filozofije s področja humanistike: Ljudmilo Štrekelj.

Štrekljeva je ubežala iz vizirja raziskav, ker je ob vpisu – kot že rečeno – kot materni jezik zapisovala nemščino. Med študijem je spoznala študijskega kolega Pavla Strmška, predsednika slovenskega akademskega društva Triglav, ki je poleg slavistike študiral še zgodovino. V letnem semestru 1914 sta imela skupaj predavanja iz rimske, srednjeveške in nemške gospodarske zgodovine, leto dni pozneje sta bila skupaj na geografskih vajah. Kdaj je preskočila iskrica, ne vemo, a od svojega šestega semestra (SS 1916) dalje je Ljudmila v rubriko o maternem jeziku začela navajati slovenščino. Pavel je po doktoratu iz slavistike o orožju v južnoslovanski ljudski epiki (*Die Waffen im slovenischen, kroatischen und serbischen Volksepos*) leta 1915 dobil suplenturo na c. k. državni višji realni gimnaziji v Brnu (Staatsoberrealgymnasium, Brünn). Po opravljenem učiteljskem izpitu iz zgodovine in slovenščine kot glavnih predmetov in geografije kot stranskega predmeta z nemškim in slovenskim učnim jezikom je leta 1916 postal profesor na

⁵¹ Medtem ko je von Srbik kot član pristojne komisije skupaj z Wihlemom Erbnom leta 1921 poudarjal, da Mathilda Uhlirz presega zahteve, ki jih postavljajo pred moške kandidate (von männlichen Bewerbern) in je priporočil podelitev habilitacije, je Kaindl še leta 1930 pri njenem drugem poskusu imel odločno stališče, »dass die Geschichtsschreibung und Geschichtsforschung stets Sache des Mannes waren. In der Gegenwart liegen gewis keine Gründe vor, davon abzuweichen. Gerade jetzt erfordert besonders die vaterlandische und neuzeitliche Geschichte Männer mit Erfahrung, politischer Einsicht und Bekennermut, alles das selbstverständlich neben der wissenschaftlichen Eignung. Vor allem hat der akademische Lehrer dieses Geschichtszweiges Aufgaben und Pflichten, die eine Frau nicht erfüllen kann«. Prim. Höflechner, *Das Fach »Geschichte«*, str. 202–204 in Höflechner, *Mathilde Uhlirz*, str. 197–200. O vprašanju podeljevanja habilitacij ženskam prim. Kernbauer, *Die ersten akademischen Lehrerinnen*, str. 193–195.

⁵² Štrekljeva, *Grad Ojstrica*, str. 76–90.

⁵³ Štebi, *Slovenska ženska*, str. 226.

⁵⁴ Perdih, *Ana Štěrba-Böhm*, str. 39–55.

klasični gimnaziji v Mariboru. Ko sta se konec leta 1918 z Ljudmilo poročila, sta bila verjetno med maloštevilnimi pari, kjer sta se lahko oba zakonca pohvalila z doktorskim nazivom. Ob pedagoškem delu je Strmšek objavljajl gradivo iz Štrekljeve zapuščine, pisal domoznanstvene in teatrološke razprave in ustvarjal dramske tekste. V šolskem letu 1934/35 je bil ravnatelj gimnazije v Murski Soboti, nato pa je bil na lastno željo prestavljen na realno gimnazijo v Celju, kjer je dočakal nemško okupacijo. Kot večina štajerskih izobražencev je bil leta 1941 izgnan v Srbijo, kjer je na gimnaziji v Čupriji poučeval nemščino, po osvoboditvi pa je opravljal tudi vlogo v. d. ravnatelja. Po končani vojni se je vrnil v Celje, kjer se je v zgodnjih petdesetih tudi upokojil.⁵⁵

Za razliko od moža se Ljudmila Strmšek, roj. Štrekelj, prva slovenska doktorica zgodovine in tretja naša doktorica filozofije, po letu 1918 ni več javno udeleževala. V letih 1920 in 1921 je delovala kot začasna učiteljica na državnem učiteljskišču v Mariboru.⁵⁶ Žal ni natančneje pojasnjeno, za katero učiteljskišče gre. Ob koncu prve svetovne vojne sta v Mariboru namreč ločeno delovali moško in žensko učiteljskišče. Po prevratu 1918 je bilo žensko učiteljskišče poslovenjeno in je delovalo samo do februarja 1919, ko je bilo združeno z moškim učiteljskiščem. Samostojno je začelo spet delovati s šolskim letom 1920/21.⁵⁷ Na združenem učiteljskišču je delovno mesto profesorja zgodovine zasedal Ivan Vesenjaka, ki je že prej deloval na moškem učiteljskišču.⁵⁸ Zdi se torej, da je Štrekljeva prevzela poučevanje na obnovljenem ženskem učiteljskišču v Mariboru. Če ta domneva drži, bi pomenilo, da je Ljudmila Štrekelj kot učiteljica zgodovine na mariborskem ženskem učiteljskišču nasledila dr. Seraphine Puchleitner, prvo doktorandko na univerzi v Gradcu.⁵⁹ Pedagoško kariero je kmalu prekinila. V prvem povojnem popisu učiteljskega staleža na Slovenskem iz leta 1923 se Ljudmila Strmšek (Štrekelj) ne omenja.⁶⁰ Septembra 1949 se je pri 56 letih ponovno zaposlila kot honorarna predmetna učiteljica na 1. celjski gimnaziji. Iz ohranjene dokumentacije niso razvidni niti razlogi niti do kdaj je trajala njena vnovična zaposlitev.⁶¹ Umrla je decembra 1969 v Celju.

Zgodba Ljudmile Štrekelj se razlikuje od zgodb žensk, za katere danes velja, da so si upale sanjati in so utirale pot k ženski emancipaciji.⁶² Po poroki se Štrekljeva ni več znanstveno udeleževala in tudi v javnosti se je le redko oglašala.⁶³ Razen nekajmesečnega poučevanja na ženskem učiteljskišču ter verjetno kratkotrajnega

⁵⁵ Arhiv Slovenskega biografskega leksikona. ZRC SAZU. *Strmšek, Pavel. Vprašalna pola.*

⁵⁶ ZAC 845, I. gimnazija Celje, šk. 80.

⁵⁷ Kadunc, *Državno žensko učiteljskišče*, str. 4.

⁵⁸ Cerkvenc, *Mariborsko učiteljskišče*, str. 111.

⁵⁹ Aigner, *Seraphine Puchleitner*, str. 121.

⁶⁰ Prim. *Stalež šolstva in učiteljstva v Sloveniji 1923*, Ljubljana 1923.

⁶¹ ZAC 845, I. gimnazija Celje, šk. 80.

⁶² Prisposoda je vzeta iz uvoda v že omenjeni zbornik *Frauen, die studieren, sind gefährlich*. Prim. Kramerberger, Samide, Žigon, *Statt einer Einleitung*, str. 5.

⁶³ V dvajsetih letih je za gledališke liste Mariborskega gledališča pripravila štiri krajše zapise o skladateljih Kálmánu, Offenbachu, Schubertu in Eyslerju. Prim. Kos, *Mariborsko gledališče*, str. 234–235.

honorarnega poučevanja na Celjski gimnaziji ni prevzemala drugih zaposlitev, ampak se je posvetila skrbi za moža in družino. V nekrologu ob smrti Pavla Strmška je Orožen izrecno poudaril njeno vlogo pri moževem delu, saj naj bi mu stala ob strani kot »bodriteljica in pomočnica«. ⁶⁴ V svojem življenjepisu, ki ga je očitno predložila ob nastopu službe 1949, je tudi sama izpostavljala, da je »ves čas možu pomagala pri raznih študijah in objavah«, in da je »od 1919 do 1934, ko so bivali v Mariboru, brezplačno sodelovala pri moževem upravljanju dijaškega doma in dijaške kuhinje.« ⁶⁵ Ali je Ljudmila Štrekelj s prevzemom tradicionalne vloge opustila svoje sanje in podlegla takrat še vedno ukoreninjenim družbenim pogledom, da sta akademska kariera in materinstvo nezdružljiva, ⁶⁶ lahko zgolj ugibamo. Toda zdi se, da pri ravnanju Štrekljeve odločilne vloge ni odigral družbeni pritisk, ampak je šlo za pretehtano osebno odločitev, ki jo je bila pripravljena tudi goreče zagovarjati in utemeljevati. V tridesetih letih je v krajšem družbenokritičnem tekstu nakazala svoje poglede na materinstvo in vlogo matere povzdignila na idealiziran piedestal samouresničitve. ⁶⁷ In čeprav je bila dikcija njenega besedila v nasprotju s tendencami in prizadevanji ženskega gibanja, velja biti v sodbah njenih pogledov vseeno prizanesljiv. Sanjamo lahko pač o različnih stvareh.

Viri in literatura

Viri

Neobjavljeni arhivski viri

Archiv der Universität Graz,
 personalna mapa z doktorskimi akti št. 993
 Arhiv Slovenskega biografskega leksikona. ZRC SAZU,
 vprašalna pola Strmšek, Pavel
 Univerzitetna knjižnica Maribor (UKM),
 Ms 229 (iz Štrekljeve zapuščine)
 Zgodovinski arhiv Celje (ZAC)
 ZAC 845 1. gimnazija Celje

Časopisno gradivo

Glas naroda, 1934.
Grazer Volksblatt, 1912.
Jutro, 1933.
Naš dom, priloga časopisa Ženski svet, 1933.
Neuigheits Welt-Blatt, 1893.
Slovenski narod, 1893.
Slovenski tednik, 1934.

⁶⁴ Orožen, *Profesorju dr. Pavlu Strmšku*, str. 396.

⁶⁵ ZAC 845, 1. gimnazija Celje, šk 80.

⁶⁶ Oset, *Slovenske znanstvenice*, str. 201–202.

⁶⁷ Strmšek, *Mati in matere*, str. 4. Članek je naletel na odziv tudi v emigrantskem tisku in bil ponatisnjen v časopisju Slovencev v ZDA in v Argentini. Prim. *Glas naroda. List slovenskih delavcev v Ameriki* 42, št. 110 (11. 5. 1934), str. 5 in *Slovenski tednik. El semanario esloveno* 6, št. 267 (25. 8. 1934), str. 11.

Literatura

- [b. a.]. *100 Jahre Hochschule für Bodenkultur in Wien (1872–1972). 1. Band. 100-Jahr-Bericht.* Wien: Hochschule für Bodenkultur, 1972.
- [b. a.]. Puchleitner, Seraphine, V *biografiA: Lexikon österreichischer Frauen* 3, uredila Ilse Korotin, str. 2614. Wien-Köln-Weimar: Böhlau Verlag, 2016.
- Aigner, Reinhold. Seraphine Puchleitner: der erste weibliche Student und Doktor an der Universität Graz. *Blätter für Heimatkunde* 51 (1977), str. 119–122.
- Aigner, Reinhold. Zur Patientenfrequenz der ersten Ärztin in Graz Frau Dr. Oktavia Aigner-Rollett (1877-1959). V *Frauenstudium und Frauenkarrieren an der Universität Graz*. Publikationen aus dem Archiv der Universität Graz, 33, uredila Alois Kernbauer in Karin Schmidlechner-Lienhart, str. 79–82. Graz: Archiv der Universität Graz, 1996.
- Bauer, Adolf. *Die Aufgabe des Gymnasiums, University-Extension und das Frauenstudium.* Leipzig-Wien: Franz Deuticke Verlag, 1908.
- Brehmer, Ilsa in Simon, Gertrud (ur.). *Geschichte der Frauenbildung und Mädchenerziehung in Österreich. Ein Überblick.* Graz: Leykam, 1997.
- Cerkvenik, Tina. Mariborsko učiteljišče: biografski leksikon (1863-1941). V *130 let: zbornik: Državno učiteljišče, Gimnazija pedagoške smeri Maribor, Pedagoška šola Maribor, Srednja šola pedagoške in kulturne usmeritve Maribor, III. gimnazija Maribor*, uredil Igor Rižnar, str. 101–114, Maribor: III. gimnazija, 1993.
- Cindrič, Alojz. Študentke s Kranjske na dunajski univerzi 1897–1918. *Zgodovinski časopis* 67, 2013, str. 60–85.
- Friedrich, Margret. »Ein Paradies ist uns verschlossen ...« *Zur Geschichte der schulischen Mädchenerziehung in Österreich im ‚langen‘ 19. Jahrhundert.* Wien-Köln-Weimar: Böhlau Verlag, 1999.
- Gantar Godina, Irena. »Žensko znanstveno delo je za človeško družbo namreč brez vsake koristi ...« Slovenske izobraženke in umetnice med ožjo in širšo domovino (do 1921). *Dve domovini* 30, 2009, str. 155–174.
- Hepener Harald, Die Nationale der Universität Graz als Quelle zur steirischen Geschichte. *Blätter für Heimatkunde* 64, 1990, str. 155–159.
- Hepner, Harald. Studentinnen der Grazer Universität aus den slowenischen Ländern (1884–1914). V *Frauenstudium und Frauenkarrieren an der Universität Graz*. Publikationen aus dem Archiv der Universität Graz, 33, uredila Alois Kernbauer in Karin Schmidlechner-Lienhart, str. 119–121. Graz: Archiv der Universität Graz, 1996.
- Höflechner, Walter. *Das Fach »Geschichte« an der philosophischen resp. geisteswissenschaftlichen Fakultät der Universität Graz. Vertretung und Institutionen von den Anfängen bis zur Gegenwart. Mit Bemerkungen zu Wien und Prag.* Publikationen aus dem Archiv der Universität Graz, 44/1. Graz: Archiv der Universität Graz, 2015.
- Höflechner, Walter. Mathilde Uhlirz. V *Frauenstudium und Frauenkarrieren an der Universität Graz*. Publikationen aus dem Archiv der Universität Graz, 33, uredila Alois Kernbauer in Karin Schmidlechner-Lienhart, str. 197–200. Graz: Archiv der Universität Graz, 1996.
- Kadunc, F[ranc]. Državno žensko učiteljišče v Mariboru. *Izvestja državnega ženskega učiteljišča v Mariboru za šol. leto 1929/30*, str. 3–4. Maribor, 1930.
- Kernbauer, Alois in Schmidlechner-Lienhart, Karin (ur.). *Frauenstudium und Frauenkarrieren an der Universität Graz*. Publikationen aus dem Archiv der Universität Graz, 33. Graz: Archiv der Universität Graz, 1996.
- Kernbauer, Alois. Die ersten akademischen Lehrerinnen. Zur Frage der Habilitation von Frauen. V *Frauenstudium und Frauenkarrieren an der Universität Graz*. Publikationen aus dem

- Archiv der Universität Graz, 33, uredila Alois Kernbauer in Karin Schmidlechner-Lienhart, str. 193–195. Graz: Archiv der Universität Graz, 1996.
- Kernbauer, Alois. Statistik des Frauenstudiums an der Universität Graz im Zeitraum (1910–1963). V *Frauenstudium und Frauenkarrieren an der Universität Graz*. Publikationen aus dem Archiv der Universität Graz, 33, uredila Alois Kernbauer in Karin Schmidlechner-Lienhart, str. 167–192. Graz: Archiv der Universität Graz, 1996.
- Koroti, Ilse (ur.). *biografA: Lexikon österreichischer Frauen* 3. Wien-Köln-Weimar: Böhlau Verlag, 2016.
- Kos, Stanislav. Mariborsko gledališče 1919-1941. Bibliografsko kazalo mariborskih gledaliških listov in bibliografski pregled gradiva o mariborskem gledališču v slovenskih zbornikih in revijah. *Dokumenti Slovenskega gledališkega muzeja* 14, 1969, str. 193–242.
- Kramberger, Petra, Samide, Irena in Žigon, Tanja. Statt einer Einleitung: Über die Frauen, die sich getraut haben, ihren Träume zu folgen. V *Frauen, die studieren, sind gefährlich. Ausgewählte Porträts slowenischer Frauen der Intelligenz*, uredile Petra Kramberger, Irena Samide, Tanja Žigon, str. 5–11. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018.
- Kramberger, Petra, Samide, Irena, Žigon Tanja (ur.). *Frauen, die studieren, sind gefährlich. Ausgewählte Porträts slowenischer Frauen der Intelligenz*. Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018.
- Kroječ, Monika. *Karel Štrekelj. Iz vrelcev besedne ustvarjalnosti*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2001.
- Melik, Živa. Eleonora Jenko Groyer. V *Pozabljena polovica. Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*, uredile Alenka Šelih in dr., str. 162–166. Ljubljana: Založba Tuma in SAZU, 2007.
- Mihurko Poniž, Katja. Zofka Kveder. V *Pozabljena polovica. Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*, uredile Alenka Šelih in dr., str. 154–157. Ljubljana: Založba Tuma in SAZU, 2007.
- Milenković, Marija. Melitta Pivec-Stele. V *Pozabljena polovica. Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*, uredile Alenka Šelih in dr., str. 293–297. Ljubljana: Založba Tuma in SAZU, 2007.
- Murko, Matija. *Spomini*. Ljubljana: Slovenska matica, 1951.
- Orožen, Janko. Profesorju dr. Pavlu Strmšku v spomin. *Celjski zbornik* 10, 1965, str. 393–398.
- Oset, Željko. Slovenske znanstvenice in njihove možnosti za akademsko kariero v obdobju Kraljevine SHS/Jugoslavije. V *Žensko delo. Delo žensk v zgodovinski perspektivi*, uredili Mojca Šorn, Nina Vodopivec in Žarko Lazarevič, str. 195–214. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2015.
- Perdih, Franc. Ana Štěrba-Böhm, geb. Jenko, die erste slowenische Doktorin der Philosophie. V *Frauen, die studieren, sind gefährlich. Ausgewählte Porträts slowenischer Frauen der Intelligenz*, uredile Petra Kramberger, Irena Samide, Tanja Žigon, str. 39–55. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018.
- Schuster, Elke. »Ihrer Inscriptio als außerordentliche Hörerin an unserer Universität steht nichts im Wege«. Die Anfänge des Frauenstudiums an der Philosophischen Fakultät. V *Frauenstudium und Frauenkarrieren an der Universität Graz*. Publikationen aus dem Archiv der Universität Graz, 33, uredila Alois Kernbauer in Karin Schmidlechner-Lienhart, str. 18–37. Graz: Archiv der Universität Graz, 1996.
- Simon, Gertrud. Frauenbildung – Frauenstudium. V *Frauenstudium und Frauenkarrieren an der Universität Graz*. Publikationen aus dem Archiv der Universität Graz, 33, uredila Alois Kernbauer in Karin Schmidlechner-Lienhart, str. 7–17. Graz: Archiv der Universität Graz, 1996.

- Stalež šolstva in učiteljstva v Sloveniji 1923*, Ljubljana 1923.
- Strmšek, Milica. Mati in matere. *Jutro* 14, št. 111 (14. 5. 1933), str. 4.
- Šelih, Alenka in dr. (ur.). *Pozabljena polovica. Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Založba Tuma in SAZU, 2007.
- Šorn, Mojca, Vodopivec, Nina in Lazarevič, Žarko (ur.). *Žensko delo. Delo žensk v zgodovinski perspektivi*. Vpogledi 12. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2015.
- Štebi, Alojzija. Slovenska ženska v raznih poklicih. V *Slovenska žena*, uredila Minka Govekarjeva, str. 224–232. Ljubljana: Jugoslave Express Réclame Company, 1926.
- Štrekljeva, Milica. Grad Ojstrica v Savinjski dolini. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 14 (1918), str. 76–90.
- Verzeichnis der Vorlesungen an der Kais. kön. Karl- Franzens- Universität zu Graz für das Winter Semester 1914/15*, Graz 1914.
- Verzeichnis der Vorlesungen an der Kais. kön. Karl- Franzens- Universität zu Graz für das Sommer Semester 1915*, Graz 1915.
- Žigon, Tanja. Melitta Pivec-Stelè, die erste Slowenin mit zwei Dokortiteln. V *Frauen, die studieren, sind gefährlich. Ausgewählte Porträts slowenischer Frauen der Intelligenz*, uredile Petra Kramberger, Irena Samide, Tanja Žigon, str. 131–170. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018.
- Žunkovič, Igor. Das Frauenstudium im historischen, gesellschaftlichen, kulturellen, sozialen und nationalen Kontext der ausgehenden Habsburgermonarchie. V *Frauen, die studieren, sind gefährlich. Ausgewählte Porträts slowenischer Frauen der Intelligenz*, uredile Petra Kramberger, Irena Samide, Tanja Žigon, str. 13–33. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018.

SUMMARY

Ljudmila Štrekelj, the Forgotten First Slovenian Woman with a Doctorate in History

Janez Mlinar, Tone Smolej

In the Slovenian scholarly literature, Melitta Pivec was regarded as the first Slovenian woman scientist with a PhD in History, which she obtained at the University of Vienna in July 1919. Indeed, her journey is impressive because in the following years – despite her working as a librarian – she decided to specialise in economic history at the Sorbonne in Paris, where she obtained her second PhD in 1931. Research conducted in the scope of the project focusing on doctoral students at the University of Graz up to the end of the First World War showed that Ljudmila Štrekelj had completed her doctorate a few months before Melitta Pivec. The reason for Ljudmila Štrekelj's absence from the public awareness probably lies in the fact that she retreated to the privacy of her familial life after having married the Slavacist Pavel Strmšek. The paper at hand seeks to draw attention to her achievement, evaluating and placing it in a broader context.

Ljudmila Štrekelj was the second daughter of Karel Štrekelj, who was a full professor of Slavic philology, with a particular emphasis on Slovenian language and literature at the University of Graz from 1908 onwards. Her mother, an English woman named Harriett Reeves, died soon after giving birth and, subsequently, her father married a Bavarian woman named Afra Ludwig. Having finished a girls' lyceum in Graz and a two-year advanced programme, Ljudmila Štrekelj graduated from a *Realgymnasium* in 1913 and thus fulfilled the formal conditions for enrolling in university courses.

She became a regular student at the University of Graz in the autumn of 1913, attending lectures in history and geography. The list of selected lectures stated in her enrolment form indicates that Ljudmila Štrekelj's academic interests were not fully formed when she enrolled in the first semester. It featured a variety of professors and subjects, encompassing different periods and topics. She attended lectures on archaeology held by Walter Schmid, medieval history by Loserth, late 17th and early 18th century by von Srbik, and contemporary history by Kaser. Additionally, she also attended lectures on constitutional (Uhlirz) and administrative history (Mell). In her geography course, she attended lectures held by Sieger, as well as pedagogical subjects taught by Martinak and Hertler. Ljudmila Štrekelj decided on a similarly broad spectrum of subjects in the second semester as well. Along with lectures held by Bauer, Schmid, Loserth, Kaser, and van Srbik, she also attended those given by Sieger, Martinak, and Eberstaller. In her third semester, the selection of her subjects was narrowed down. This can be partly ascribed to her academic interests; however, the variety of subjects was mostly contingent upon dynamic staff-related changes experienced by the Historical Seminar at the University of Graz in 1914. In the spring term of 1915 students could choose merely among four teachers due to professors' transfers.

It is not clear when Ljudmila decided to conclude her studies with a doctoral thesis. Similarly, one can only guess about the influence of Pavel Strmšek, her future husband, on this decision. By this point she had formed a close friendship with Strmšek, who obtained his PhD in Slavic studies in November 1915; their close relationship might have been the reason for Ljudmila Štrekelj's decision to identify Slovenian instead of German as her mother tongue in her enrolment form from the spring term of 1916 onwards.

In December 1917 Ljudmila Štrekelj submitted her PhD thesis entitled *Ein Beitrag zur Geschichte des Sanntales. Die Herrschaft von Osterwitz*. It is not clear what induced her to her decision to focus on a distinctly local historical topic. She did not provide a detailed explanation for her reasons when she submitted her application or in the introduction. The Štrekelj family had no associations with the Savinja Valley. Her lacking knowledge of micro-locations is noticeable in her thesis. Pavel Strmšnik, who originated from the broader surroundings of the Savinja Valley, might have impacted her decision. Nevertheless, her choice was still surprising. Economically,

administratively and politically speaking, there were a number of seigneuries in the Savinja Valley that would be in terms of the structure of sources more suitable and interesting for academic scrutiny. We can only speculate about the impact of the story of Veronika of Desenice, which contributed to the recognisability of Ojstrica Castle and is briefly mentioned in the introduction to Ljudmila Štrekelj's thesis.

In terms of content, her thesis covers a broad range of topics – in fact, too broad from the modern-day standpoint – and seeks to span a period from antiquity to the end of the 19th century. The most extensive part is dedicated to the early modern period, when the seignery was owned by the Schrattenbach family. In terms of content, Ljudmila Štrekelj's doctoral thesis was not a significant scientific achievement and her reviewers were critical of her writing. Both Kaindl and von Srbik pointed out a few shortcomings and drew attention to her lacking use of sources and bibliography, uncritical use of genealogical data, along with pages-long verbatim interpolations, transcripts and urbaria. A distinctly romantic perception of the past and idealised simplification are noticeable in the thesis as well.

ISSN 0350-5774

9 770350 577002

ZČ | Ljubljana | 78 | 2024 | št. 3-4 (170) | str. 263–512